

ИНГ-ПРО ПРОПИСИ У ПРАКСИ

propisi.net

април 2026 / број 163 4/2026

Фактичка експропријација – трајно заузеће

- ▶ Забрана управљања моторним возилом према Закону о прекршајима и Закону о безбедности саобраћаја на путевима
- ▶ Инвеститорске клаузуле у уговорима о продаји станова
- ▶ Одговори на питања из области здравствене заштите и здравственог осигурања
- ▶ Појам, обележја и облици кривичног дела превара у судској пракси
- ▶ Одбацивање захтева странке у управном поступку
- ▶ Остваривање и плаћање рада у сменама
- ▶ Пандорина кутија и „дипломанија” у нашој стварности

Србија - Златибор, водопад Гостиље

Дивна вода стиже до нас право са извора у најкраћем могућем року. Кад је пијемо, осећамо се као да стојимо у најлепшој природи, док се у позадини чује тихи жубор, који смирује и опоравља. Дивна вода нас поново повезује са природом, али и са нама самима.

Све Дивна воде су висококвалитетне и извиру на местима нетакнуте природе. Изворног квалитета и свеже, доспевају у чашу Корисника после само неколико дана од пуњења на извору. Могу се конзумирати свакодневно и у неограниченим количинама.

Свака од њих је другачија и на неки посебан начин благотворно делује на људски организам.

Претплатите се на неки од наших повољних пакета за правна лица или домаћинства и уживајте у здравој и свежој води на послу или код куће!

www.divnavoda.rs

ЦЕНТАР ЗА БРИГУ О ДИВНОМ КОРИСНИЦИМА
 0800 111 111

Оснивач и издавач:

ИНГ-ПРО Издавачко-графичко д.о.о.
Београд, Веле Нигринове 16а

За оснивача и издавача:

Горан Грчић и Владимир Здјелар

Главни и одговорни уредник Редакције:

Јован Матијашевић

Главни и одговорни уредник часописа:

Ана Фулетин

Сарадници:

Вера Кусовац
Весна Филиповић
Владимир Саичић
Доц. др Иван Милић
Душан Рајаковић
Жељко Албанезе
Зорица Ђаковић
Никола Пантелић
Саша Кулић

Технички уредник:

Милена Станковић

Лектура:

Милица Радованчев

Графичка припрема:

Мирослав Арамбашић

Штампа:

Digital art, Београд

Редакција:

Веле Нигринове 16а, 11000 Београд
тел: +381 11 2836-890
факс: +381 11 2836-474
имејл: redakcija@legeartis.rs

Часопис излази једанпут месечно (10 бројева
и 1 двојрој у оквиру годишње претплате).

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
34

LEGE Artis : прописи у пракси / главни и одговорни уредник Ана Фулетин. - [Штампано изд.]
- Год. 3, бр. 25 (окт. 2014). - Београд : ИНГ-ПРО, 2014- (Београд : Digital art). - 28 cm

Месечно. - Наслов лат., текст ћир.. - Преузима нумерацију електронског издања. - Друго издање на другом медијуму: Lege Artis (Online) = ISSN 2334-6140
ISSN 2406-1085 = Lege Artis (Штампано изд.)

Поштовани претплатници,

Убрзан развој друштвених односа наметнуо је потребу за правовременим одговорима на спорна питања која се јављају у случајевима фактичке експропријације и трајног заузећа непокретности у приватној својини. Додатни значај овој теми дао је и пораст броја судских предмета који се односе на наведена правна питања, због чега се у овом броју, кроз приказ и анализу најновије судске праксе, настоји да се понуде релевантни одговори и смернице.

У области кривичног права бавили смо се анализом законског појма преваре, њених битних обележја и најчешћих облика испољавања у пракси судова. Кроз приказ и тумачење релевантних судских одлука текст осветљава кључна питања у вези са доказивањем заблуде, намере учиниоца и штете, али и указује на разлику у односу на грађанскоправну одговорност за штету.

Рад у сменама представља посебан облик организације рада који се уводи када је потребно обезбедити континуитет радног процеса. Његова специфичност огледа се у начину организовања радног времена, остваривању права запослених и обрачуну зараде. У рубрици „Радно право“ размотрени су најважнији правни аспекти сменског рада, с посебним освртом на његово правилно уређивање и плаћање у складу с важећим прописима.

Ништа мање важан је и текст о најчешћим уговорним клаузулама и пракси коју инвеститори, као економски супериорнија страна у уговорном односу, примењују у уговорима о продаји станова. Посебна пажња посвећена је оцени њихове правне допуштености, тумачењу у светлу важећих прописа и утицају на равнотежу узајамних права и обавеза уговорних страна.

Свет последњих дана показује да су му вештине дипломатије и мултилатерализам неопходни за одржање и будући развој, тако да 24. април обележавамо текстом управо о тим вредностима у рубрици „Поводом“, док је рубрика „Кад језик пресуди“ посвећена фразеологизмима, као језичким средствима којима се служе творци различитих врста реклама, уз посебан осврт на вредност тог тема у савременом друштву, кроз адекватне примере из судске праксе.

Поред наведених, ту су и остали врло актуелни текстови у поменутом, али и другим рубрикама, као и наше сталне рубрике „Календар важења правних аката“ и „Регистар прописа донетих између два броја“.

Редакција

Будимо на вези

Часопис *Lege Artis* – ПРОПИСИ У ПРАКСИ отворен је за сва ваша питања, мишљења, конструктивне предлоге, похвале и критике. Можете их упутити ауторима текстова или на имејл Редакције часописа redakcija@legeartis.rs

Пратите нас:

- www.legeartis.rs
- www.propisi.net
- www.ingpro.rs
- www.facebook.com/IngProLegeArtis

Зашто баш PROPISI.NET?

- ▶ Зато што је прегледан и једноставан и не захтева никакву специјалну обуку за коришћење (*user friendly*).
- ▶ Зато што је могућ приступ неограниченом броју докумената у току претплате.
- ▶ Зато што има највећи број прописа, примера судске праксе, правних мишљења, модела и других докумената.
- ▶ Зато што има претраживач који даје прецизно сортиране и брзе резултате претраге.
- ▶ Зато што се документа – прописи и др. – могу претраживати путем одговарајућих скраћеница и синонима који се у правној пракси често користе.
- ▶ Зато што је једини на тржишту који аутоматски бележи најпрегледаније документе сваког претплатника и издваја их на почетној страни.
- ▶ Зато што има мејл-сервис који омогућава претплатницима да о новим прописима, примерима из судске праксе, правним мишљењима и стручним коментарима и другим документима из области које сами изаберу, буду информисани путем мејла истог дана кад су објављени у бази.
- ▶ Зато што ради са било ког рачунара на интернету, без икакве инсталације, а подржава рад и у интранет окружењу.
- ▶ Зато што је увек ажуран (не захтева ажурирање од стране претплатника).
- ▶ Зато што су текстови докумената и интерфејс доступни на ћирилици или латиници.
- ▶ Зато што једним кликом могу да се ископирају текстови у *Word* или *PDF* формату.
- ▶ Зато што има најсвеобухватнију и највећу базу судске праксе, са разгранатом структуром по одговарајућим правним гранама и правним институтима.
- ▶ Зато што се из текста прописа једним кликом приступа повезаним документима.

У овом броју...

ГРАЂАНСКО ПРАВО

- 4 Фактичка експропријација – трајно заузеће

КРИВИЧНО И ПРЕКРШАЈНО ПРАВО

- 16 Појам, обележја и облици кривичног дела превара у судској пракси
22 Забрана управљања моторним возилом према Закону о прекршајима и Закону о безбедности саобраћаја на путевима

ПРИВРЕДНО ПРАВО

- 28 Инвеститорске клаузуле у уговорима о продаји станова

УПРАВНО ПРАВО

- 33 Одбацивање захтева странке у управном поступку

РАДНО ПРАВО

- 38 Остваривање и плаћање рада у сменама
46 Пандорина кутија и „дипломанија” у нашој стварности
52 Преглед Правилника о изменама и допунама Правилника о радним местима, односно пословима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем

УНАКРСНИ ПОГЛЕД

- 55 Одговори на питања из области здравствене заштите и здравственог осигурања

РУБРИКЕ

- 61 Портал читалаца
66 Календар важења правних аката
67 Поводом Међународног дана мултилатерализма и дипломатије за мир
80 Кад језик пресуди: Форензичко лингвистички поглед на језик реклама – тотеми
86 Преглед прописа донетих између два броја

Фактичка експропријација – трајно заузеће

Како су у пракси чести случајеви фактичке експропријације, у овом тексту кроз преглед најновије судске праксе која се тиче примене тог института аутори су настојали да пруже одговоре на бројна спорна правна питања у вези са тим.

Весна Филиповић,
судија Апелационог суда у Београду
Зорица Ђаковић,
судија Апелационог суда у Београду
у пензији

Основни принцип грађанског права је право својине, које је заштићено као уставна категорија. Право на имовину је једно од основних људских права заштићених уставноправним нормама и нормама међународних конвенција чији је Република Србија потписник.

Чланом 58. став 1. Устава Републике Србије прописано је да се јемчи мирно уживање својине и других имовинских права стечених на основу закона. Међутим, ставом 2. истог члана прописан је изузетак, а то је да право својине може да буде одузето или ограничено само у јавном интересу утврђеном на основу закона, уз накнаду која не може да буде нижа од тржишне. Чланом 8. Закона о основама својинскоправних односа („Сл. лист СФРЈ” 6/80 и 36/90, „Сл. гласник СРЈ” бр. 29/96 и „Сл. гласник РС” бр. 115/2005 – др закон) прописано је да право својине може да се одузме или ограничи у складу са Уставом и законом.

Такође, члан 1. Протокола 1 уз Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода гарантује право на мирно уживање имовине, што се на првом месту односи на непокретну имовину својих титулара. Тако, према члану 1. став 1. Протокола 1 уз Европску конвенцију, свако физичко и правно лице има право на неометано уживање своје имовине и нико не може да буде лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права. Ставом 2. те одредбе прописано је да то ни на који

начин не утиче на право државе да примењује законе које сматра потребним да би се регулисало коришћење имовине у складу са општим интересом или да би се обезбедила наплата пореза или других дажбина.

Закон о експропријацији („Сл. гласник РС” бр. 53/95, „Сл. лист СРЈ” бр. 16/2001 и „Сл. гласник РС” бр. 20/2009, 55/2013 – одлука УС и 106/2016 – аутентично тумачење) регулише поступак експропријације тако што је у члану 1. наведено да непокретности могу да се експропришу или да својина на њима може да се ограничи само у јавном интересу утврђеном на основу закона, уз накнаду која не може да буде нижа од тржишне.

Нису спорне ситуације када су испуњени услови за одузимање приватне непокретне имовине у законом прописаном поступку експропријације, уз исплату правичне односно тржишне накнаде. У том случају није нарушено начело да лице лишено непокретне имовине није лишено противвредности исте, па је у могућности да себи прибави сличну непокретност, односно да задовољи други свој интерес исплатом тржишне накнаде која му се у таквом случају надокнађује. Међутим, у **пракси судова бројне су тужбе са захтевима за исплату накнаде када је непокретност заузета без претходно наведеног поступка експропријације или одузимања. Зато се поставља питање правне природе такве накнаде. Неки аутори сматрају да се ради о накнади штете, која је прописана одредбама чланова 154. и 155. Закона о облигационим односима. Међутим, ауторке овог текста сматрају да се не ради о накнади штете већ о захтеву за исплату накнаде која, с обзиром на специфичност конкретног чињеничног стања, представља посебну врсту накнаде. У таквој врсти спорова тужбени захтев усмерен је на постизање накнаде за фактички**

за парцеле није вођен, није донета одлука о одузимању земљишта, као ни одлука о одређивању накнаде за одузето земљиште, нити је тужиоцу исплаћена накнада за фактички одузето земљиште у целости. Првостепени суд је утврдио из налаза и мишљења судског вештака тржишну вредност тих парцела. Тако су и нижестепени судови, као и Врховни суд, позивајући се на одредбе члана 58. Устава Републике Србије, затим одредбе члана 2. став 6. Закона о планирању и изградњи, као и одредбе члана 10. став 2. Закона о јавној својини, у конкретном случају сматрали да, пошто је предметно земљиште и фактички приведено намени, предвиђеној планским актом, и извршена је такозвана фактичка експропријација, то земљиште постало је јавна својина, па тужилац, као корисник тог земљишта, не може да трпи штетне последице зато што надлежни орган није спровео управни поступак и донео решење о експропријацији, које би било основ за исплату новчане накнаде. Тиме је тужиоцу

повређено право на имовину и зато има право на тражену накнаду за фактички одузету имовину. Тужени Град Нови Сад одговоран је и пасивно легитимисан у овој парници на основу члана 10. став 2. Закона о јавној својини јер су улице јавно добро у општој употреби и у својини су јединица локалне самоуправе на чијој територији се налазе.

Закључак

Брзина друштвених збивања захтевала је и брзе одговоре на спорна питања која су се појавила у случајевима фактичке експропријације и трајног заузећа непокретности у приватној својини, а томе је допринела и појава повећаног броја предмета пред судовима који се баве наведеним питањима, на која се кроз овај текст, изношењем и разматрањем најновије судске праксе, настојало да одговори.

КАЛКУЛАТОР КАМАТА

у оквиру електронског издања ИНГ-ПРО ПРОПИСИ.НЕТ

Осим обрачуна затезне камате у динарима или у некој од страних валута (евро, долар, швајцарски франак), уз помоћ нашег калкулатора претплатници могу да врше и обрачун камате за неблаговремено плаћене јавне приходе и за неблаговремено плаћени царински дуг и казну у царинском поступку, затим обрачун камате по есконтној/референтној стопи Народне банке Србије и по референтној стопи Европске централне банке (ЕЦБ), као и обрачун камате по пресудама/одлукама Европског суда за људска права. Поред наведених, ту је и обрачун уз помоћ индекса потрошачких цена, а поред свих ових дефинисаних каматних стопа које ми ажурирамо, постоји и опција **Моје каматне стоје**, помоћу које сваки корисник може да дефинише каматне стопе како би прилагодио обрачун камата сопственим потребама.

Обрачуне камата претплатници могу да сачувају у оквиру базе, а могу и да врше промене на рачуну, односно да евидентирају нова задужења и отплате, уз могућност да бирају да ли ће се делимична отплата дуга прво одузимати од камате или од главнице.

Калкулатор врши обрачуне камата пропорционалном или конформном методом. Поред ових, постоји и јединствена мешовита метода (за затезну камату до 2. 3. 2001. примењује се конформна метода, а од 3. 3. 2001. пропорционална), која омогућава јединствен обрачун камате за период пре и после тог периода. Сходно томе, по истом принципу функционише и обрачун камате на неблаговремено плаћене јавне приходе, на неблаговремено плаћен царински дуг и неблаговремено плаћену казну у царинском поступку (до 31. 12. 2012. конформна, од 1. 1. 2013. пропорционална метода).

Збирни обрачун камата омогућава обрачун дуга по више различитих фактура (рачуна), по принципу: један поверилац, један дужник, више новчаних потраживања и износ укупног дуга по свим тим различитим основама.

Појам, обележја и облици кривичног дела превара у судској пракси

Превара представља специфичан облик противправног задирања у туђу имовину, при чему се противправна корист остварује посредно, тј. преко заблуде оштећеног. У тексту је анализирано биће наведеног кривичног дела уз указивање на разлику између кривичног дела превара и обичног неиспуњења грађанскоправне обавезе.

Никола Пантелић,

јавни тужилац у Вишем јавном
тужилаштву у Београду

Кривично дело превара сврстава се у групу кривичних дела против имовине и представља једно од најчешћих деликата у тој области. Његова основна карактеристика огледа се у томе што учинилац, користећи обману као средство деловања, доводи друго лице у заблуду или га одржава у заблуди с циљем да себи или другоме прибави противправну имовинску корист или да другоме нанесе штету. За разлику од појединих других имовинских кривичних дела када до одузимања ствари дође непосредно, **приликом преваре одлучујући елемент је манипулација вољом оштећеног**, који услед лажног приказивања или прикривања чињеница сам предузима одређену радњу или пропушта да је предузме, услед чега долази до умањења његове или туђе имовине, док учинилац или друго лице прибавља противправну имовинску корист. На тај начин превара представља специфичан облик противправног задирања у туђу имовину, при чему се противправна корист остварује посредно, тј. преко заблуде оштећеног.

Кривични законик Републике Србије у члану 208. уређује кривично дело превара тако што предвиђа више његових облика. **Основни облик** везан је за радњу довођења другог лица у заблуду или одржавања у заблуди ради прибављања противправне имовинске користи. Поред тога, Закон познаје и лакши облик преваре, када је радња извршена искључиво у намери да се другоме нанесе штета, без

прибављања имовинске користи, као и теже облике, који се разликују према висини прибављене користи или проузроковане штете. Тиме законодавац настоји да обухвати различите облике обмане у имовинским односима и да санкционише понашања која доводе до противправног задирања у туђу имовину.

За постојање кривичног дела превара неопходно је да обмана буде подобна да наведе оштећеног на одређено понашање, односно да између обмане и поступања оштећеног постоји узрочно-последична веза. У судској пракси указује се на то да околност да је оштећени добровољно предузео одређену радњу није од значаја уколико је до таквог поступања дошло услед обмане. Тако је у једном случају суд оценио да чињеница да је оштећена добровољно уплаћивала новац за наводне услуге нема значаја за постојање кривичног дела јер је окривљена тврдњама да може да јој „скине магију” довела оштећену у заблуду и одржавала је у заблуди, наводећи је да у више наврата уплати новац на штету своје имовине. Такво поступање суд је квалификовао као прибављање противправне имовинске користи обманом, чиме су остварена обележја кривичног дела преваре (Пресуда Вишег суда у Нишу Кж1 203/2024 од 11. 9. 2024).

У пракси обмана, као начин извршења кривичног дела превара, може да се испољи на различите начине: довођењем у заблуду и одржавањем у заблуди. Довођење у заблуду подразумева такво понашање учиниоца којим се код другог лица ствара погрешна представа о чињеницама које су значајне за доношење одлуке. Насупрот томе, одржавање у заблуди постоји када код оштећеног већ постоји погрешна представа о одређеној

ни предузме радњу на штету своје имовине. У конкретном случају предмет уговора биле су непокретности, при чему се својина на непокретности стиче уписом у одговарајућу јавну књигу. Како у оптужби није било наведено да је на основу закључених купопродајних уговора извршена укњижба непокретности на име окривљеног, суд је оценио да последица кривичног дела није наступила, због чега је могло да се ради само о покушају преваре (Пресуда Апелационог суда у Новом Саду Кж 1464/16 од 14. 12. 2016).

Судска пракса наглашава да у чињеничном опису морају да буду конкретно наведене радње окривљеног којима је оштећени доведен у заблуду. Само сазнање о одређеним околностима или саглашавање с радњама другог учиниоца није довољно за постојање кривичног дела превара уколико нису описане конкретне радње обмане нити постојање преварне намере. У једном случају Врховни

касациони суд оценио је да опис радњи окривљеног није садржао конкретизацију начина на који је оштећени доведен у заблуду, због чега нису била остварена сва битна обележја кривичног дела превара (Пресуда ВКС Кзз 1438/2018 од 6. 2. 2019).

У погледу кривичног дела превара место извршења одређује се према месту радње извршења, али и према месту где је наступила последица. Уколико не може са сигурношћу да се утврди где је учинилац предузео радњу обмане, надлежност суда може да се заснива на месту где је настала имовинска штета, односно где је оштећени извршио уплату новца. У једној одлуци Врховни касациони суд заузео је став да је за поступање надлежан суд на чијем подручју је наступила последица кривичног дела, имајући у виду да су оштећени управо на том подручју извршили уплату новца путем пост-нета (Решење ВКС Кс 1/2023 од 21. 2. 2023).

ИНГ-ПРО

Забрана управљања моторним возилом према Закону о прекршајима и Закону о безбедности саобраћаја на путевима

Циљ овог текста је да се укаже на строгост заштитне мере забране управљања моторним возилом, као и на одређена контрадикторна решења у два закона. Реч је о заштитној мери која не може да се изрекне прекршајним налогом већ само одлуком суда.

Доц. др Иван Милић,

Универзитет у Новом Саду –
Правни факултет у Новом Саду

Новчана казна је врста прекршајне санкције која се, по правилу, прописује за прекршај. То је и санкција која се најчешће изриче учиниоцима прекршаја. Новчана казна може да буде заиста строга по учиниоца прекршаја јер њена висина није нимало занемарљива.

Према члану 39. Закона о прекршајима („Сл. гласник РС” бр. 65 од 25. јула 2013, 13 од 19. фебруара 2016, 98 од 8. децембра 2016 – УС, 91 од 24. децембра 2019 – др. закон, 91 од 24. децембра 2019, 112 од 12. октобра 2022 – УС), законом или уредбом новчана казна може да се пропише у распону:

- 1)** од 5.000 до 150.000 динара за физичко лице или одговорно лице;
- 2)** од 50.000 до 2.000.000 динара за правно лице;
- 3)** од 10.000 до 500.000 динара за предузетника.

Изузетно од одредаба става 1. наведеног члана, новчана казна може да се пропише у фиксном износу за физичко лице и одговорно лице у распону од 1.000 до 50.000 динара, за предузетника од 5.000 до 150.000 динара, а за правно лице од 10.000 до 300.000 динара.

Одлукама скупштине аутономне покрајине, скупштине општине, скупштине града или скупштине Града Београда могу да се пропишу новчане казне само у фиксном износу, и то од минималног до половине највишег фиксног износа, прописаног у ставу 2. датог члана.

Изузетно од одредаба става 1. члана 39, за прекршаје из области јавних прихода, јавног информисања, царинског, спољнотрговинског и девизног пословања, животне средине, промета роба и услуга и промета хартијама од вредности законом могу да се пропишу казне у сразмери с висином причињене штете или неизвршене обавезе, вредности робе или друге ствари која је предмет прекршаја, али не више од двадесетоструког износа тих вредности, с тим што не прелази петоструки износ највећих новчаних казни које могу да се изрекну по одредби става 1. тог члана.

Иако се сматра да казне највише погађају учиниоце прекршаја, у не тако малом броју случајева заштитне мере теже погађају учиниоце него сама новчана или нека друга казна. Закон о прекршајима прописује већи број заштитних мера него што је Кривичним законом („Сл. гласник РС” бр. 85 од 6. октобра 2005, 88 од 14. октобра 2005 – исправка, 107 од 2. децембра 2005 – исправка, 72 од 3. септембра 2009, 111 од 29. децембра 2009, 121 од 24. децембра 2012, 104 од 27. новембра 2013, 108 од 10. октобра 2014, 94 од 24. новембра 2016, 35 од 21. маја 2019, 94 од 28. новембра 2024) прописан број мера безбедности. Према Закону о прекршајима, за прекршаје могу да се пропишу следеће заштитне мере:

- 1)** одузимање предмета;
- 2)** забрана вршења одређених делатности;
- 3)** забрана правном лицу да врши одређене делатности;
- 4)** забрана одговорном лицу да врши одређене послове;
- 5)** забрана управљања моторним возилом;

- 1) податке о месту боравка у Републици Србији;
- 2) податке о путној исправи (број, датум и држава издавања путне исправе);
- 3) податке о иностраној возачкој дозволи (држава издавања, назив органа који је издао инострану возачку дозволу, датум издавања, регистарски и серијски број дозволе);
- 4) податак о броју и датуму акта којим је упућено обавештење о извршеној мери држави чији орган је издао страну возачку дозволу.

Одлагање извршења заштитне мере забране управљања моторним возилом

Законом о прекршајима **не предвиђа** се могућност да се почетак извршења заштитне мере забрана управљања моторним возилом одложи. С друге стране, Законом о безбедности саобраћаја на путевима предвиђена је таква могућност.

Изузетно, уколико постоје оправдани разлози, територијално надлежна организациона јединица Министарства унутрашњих послова може да одреди возачу којем је изречена заштитна мера забрана управљања моторним возилом у трајању од највише шест месеци да та мера **почне да тече најкасније у року од 30 дана од дана када му је саопштена**. То је добро решење, посебно за стране држављане – да имају одређено време да са својим возилом напусте Републику Србију.

Извршење неправоснажне пресуде којом је изречена забрана управљања моторним возилом

Правило је да се одука прекршајног суда извршава када постане правоснажна и извршна. Од тог правила, Законом о прекршајима предвиђен је и изузетак. Члан 308. Закона о прекршајима гласи:

„Осуђујућа пресуда може да се изврши и пре њене правоснажности у следећим случајевима:

- 1) ако окривљени не може да докаже свој идентитет или нема пребивалиште, или не живи на адреси на којој је пријављен, или ако има пребивалиште у иностранству или ако одлази у иностранство ради боравка, а суд нађе да постоји основана сумња да ће окривљени избећи извршење изречене санкције;
- 2) ако је окривљени кажњен за тежи прекршај из области јавног реда и мира, безбедности јавног саобраћаја или тежи прекршај којим се угрожава живот или здравље људи, или ако то захтевају интереси опште безбедности или сигурности робног и финансијског промета или разлози морала, или је кажњен за прекршај од којег могу настати теже последице, а постоји основана сумња да ће наставити са вршењем прекршаја, поновити прекршај или да ће избећи извршење изречене санкције.

У случајевима из става 1. наведеног члана суд ће у пресуди одредити да окривљени и пре правоснажности пресуде приступи њеном извршењу.

Ако окривљени изјави жалбу против пресуде којом је одређено извршење пресуде пре њене правоснажности, суд је дужан да жалбу са списом предмета достави другостепеном прекршајном суду у року од 24 часа, рачунајући од часа када је жалбу примио, док је другостепени прекршајни суд дужан да о жалби одлучи и своју пресуду достави суду у року од 48 часова, рачунајући од часа пријема списка предмета.

На пресуду из става 1. истог члана подносилац захтева може да изјави жалбу у року од 48 часова, рачунајући од часа пријема пресуде.”

Иако се извршење пре правоснажности односи на казну, **не постоји** препрека да се оно односи на заштитну меру забрану управљања моторним возилом.

Инвеститорске клаузуле у уговорима о продаји станова

Тема овог текста су најчешће уговорне клаузуле и праксе које инвеститори користе као економски јача страна у уговорном односу.

Владимир Саичић

адвокат

Уводне напомене

Решавање стамбеног питање свакако је једно од важнијих животних питања, чије решавање природно захтева велике финансијске издатке. Осим за решавање стамбеног питања, станови се купују и ради издавања, пласирања новчаних средстава због инфлације и губљења вредности новца итд. Једна од дилема које се притом јављају јесте избор између староградње и новоградње, тј. могућности да се стан купи у новоизграђеној згради, најчешће директно од инвеститора, као иницијалног власника зграде и посебних делова у њој, или да се обави куповина стана у старој згради. Веома је битно за уговорне стране, како за купце тако и за продавце, како ће уговором да регулишу свој купопродајни однос, с обзиром на то да од текста уговора умногоме зависе будући односи између купца и продавца.

Наведено питање посебно се намеће када је реч о новоизграђеним становима, при чему је продавац најчешће инвеститор, који, као економски „јача” страна у уговорном односу, веома често намеће уговорне клаузуле које природно иду њему у прилог, а на уштрб купаца. С обзиром на жеље купаца да поседују стан на одређеној локацији, био то одређени град био то део града, при чему постоје атрактивне и мање атрактивне локације, али и с обзиром на велику тражњу која постоји (рекло би се упркос демографским тенденцијама), инвеститорима се отвара простор да купцима нуде унапред припремљене уговоре по

принципу „узми или остави”. Такви уговори врло често садрже устаљене клаузуле којима се инвеститори као продавци „штите”, тако да им се отвара могућност да и након продаје стана спроводе одређене радње у зградама које су саградили, као и да задрже могућност одлучивања у стамбеној заједници која је непропорционална њиховом уделу у посебним деловима зграде.

Законом о промету непокретности прописано је да је промет непокретности слободан ако законом није другачије одређено. Непокретности су, у смислу тог закона, земљиште (пољопривредно, грађевинско, шуме и шумско земљиште), зграде (пословне, стамбене, стамбено-пословне, економске и др.) и други грађевински објекти, као и посебни делови зграда (станови, пословне просторије, гараже и гаражна места) на којима може да постоји засебно право. На питања која нису уређена Законом о промету непокретности, што се тиче њиховог промета, примењује се Закон о облигационим односима сходно члану 23. тог закона. Чланом 10. Закона о облигационим односима прописано је да су стране у облигационим односима слободне у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја да своје односе уреде по својој вољи. Чланом 11. истог закона прописана је равноправност страна. Такође су прописана начела савесности и поштења, забране злоупотребе права, као и примена добрих пословних обичаја.

Тенденција јаче стране у уговорном односу често је да својој вољи подреди вољу друге стране, што је у уговорима о продаји станова у којима се као продавац јавља инвеститор нарочито изражено. У продужетку биће више речи о најчешћим уговорним клаузулама и праксама које инвеститори користе.

Доношење правила власника док су сви посебни делови зграде у својини инвеститора

Други начин да се спречи самостално управљање заједничким деловима зграде од стране власника посебних делова јесте формирање стамбене заједнице и доношење правила власника док су сви посебни делови зграде у својини инвеститора, тј. док ниједан посебан део зграде није продат. Томе прибегавају инвеститори који зграду зидају из сопствених средстава, без учешћа купаца на начин описан у овом тексту, тј. који продају станове након изградње. Наиме, чланом 17. ставови 1–3. Закона о становању и одржавању зграда прописано је да власници посебних делова зграде у стамбеној заједници своја права и обавезе у погледу управљања и одржавања остварују и врше у складу с тим законом, а да, изузетно, власници посебних делова зграде своје међусобне односе, права и обавезе могу да уреде и правилима о међусобним односима власника посебних делова зграде, тј. правилима власника. Правила власника доносе се једногласном одлуком свих власника посебних делова зграде и обавезно садрже обавезе које власници посебних делова имају по наведеном закону, као и опис начина доношења свих аката и одлука из надлежности скупштине стамбене заједнице и управника, с тим што правилима власника надлежност и потребна већина за доношење тих аката и одлука могу да се уреде другачије него што је то прописано истим законом. Самим тим што се правила власника једногласно доносе, она се једногласно и мењају.

Инвеститори дату законску одредбу злоупотребљавају тако што донесу правила власника пре него што продају први посебан део зграде, јер су у тренутку формира-

ња стамбене заједнице једини и искључиви члан скупштине, као власник свих посебних делова. Након продаје станова власници посебних делова ограничени су у остваривању својих права тим правилима које је пре продаје установио и објавио инвеститор – продавац.

Поред свега наведеног, уколико је предмет купопродаје стан у згради која још увек нема употребну дозволу, купци станова сусрећу се с **ризиком могуће несолвентности инвеститора**. Нажалост, догађа се да сами купци, након куповине станова, заједно са осталим власницима посебних делова сноси трошкове које је требало да сноси инвеститор, нпр. у погледу доприноса за уређивање грађевинског земљишта, као и разних других обавеза, како би дошло до уписа у катастар зграде и њених посебних делова. Тужбени захтев који се односи на продавца – инвеститора, уколико је инвеститор друштво са ограниченом одговорношћу, врло често је бесмислен јер то друштво у међувремену остане без средстава над којима би могло да се спроведе извршење након правоснажне пресуде.

Закључак

Све наведене, врло честе, клаузуле оправдавају се начелом аутономије воље, као и чињеницом да купца нико не тера да уговор под наведеним условима закључује. Међутим, с обзиром на устаљену праксу која је описана у овом тексту, надлежни државни органи требало би ипак да предузму одређене мере у смислу доношења и измене прописа – закона и подзаконских аката, како би се описане праксе и злоупотребе спречиле или ограничиле.

Одбацивање захтева странке у управном поступку

Разлози због којих орган којем је поднет захтев за покретање поступка исти одбацује, као и поступак одбацивања захтева и правне последице које настају његовим одбацивањем теме су које су обрађене у овом чланку.

Саша Кулић, дипл. правник,
виши саветник у Министарству пољо-
привреде, шумарства и водопривреде
– Републичкој дирекцији за воде

Иницијални акт којим се покреће управни поступак може да буде двојак, па самим тим управни поступак може да се покрене на два начина: захтевом странке и по службеној дужности. Први начин примењује се најчешће онда када се странка обраћа органу ради остварења или заштите неког свог права или на закону заснованог интереса, док је покретање управног поступка по службеној дужности у највећем броју случајева везано за одређивање какве обавезе. Наш Закон о општем управном поступку („Сл. гласник РС” бр. 18/2016, 95/2018 – аутентично тумачење и 2/2023 – одлука УС – даље: ЗУП), разуме се, познаје оба начина покретања поступка (члан 91). У овом чланку фокус је само на првом начину за покретање поступка, али само у једном делу, који се односи на захтев за покретање поступка, и то на разлоге због којих орган којем је поднет захтев за покретање поступка исти одбацује, као и на поступак одбацивања захтева и правне последице које настају његовим одбацивањем.

Правила о одбацивању захтева за покретање поступка у ЗУП-у наведена су на више места. Истина, члан 92. носи наднаслов „Одбацивање захтева странке”, али у том члану само су груписани разлози за одбацивање захтева. Оно што ваља посебно нагласити је то да у свим случајевима одбацивања захтева орган доноси решење. То је велика концептуална промена у односу на претходни закон којим је уређен општи управни поступак, према ком се у тој ситуацији доносио закљу-

чак, а не решење. У претходном закону све одлуке којима се није мериторно одлучивало доносиле су се у форми закључка. ЗУП, међутим, познаје и процесна решења, односно ситуације када орган доноси решење и онда када не одлучује мериторно. Разлога за одбацивање захтева за покретање поступка има више, укупно шест. Законодавац их је груписао у члану 92. и таксативно навео из којих разлога орган одбацује захтев, што је редослед који је поштован и у овом чланку.

Први разлог за одбацивање захтева постоји уколико се захтевом иницира покретање управног поступка у предмету који није управна ствар (члан 92. став 1. тачка 1) ЗУП-а). Дакле, ако странка хоће да покрене управни поступак у материји која не представља управну ствар, такав поступак не може да буде вођен, па орган којем је захтев поднет нема ниједну другу могућност, осим да такав захтев одбаци. У члану 2. ЗУП-а прописано је шта је управна ствар у смислу тог закона – појединачна ситуација у којој орган, непосредно примењујући законе, друге прописе и опште акте, правно или фактички утиче на положај странке тако што доноси управне акте, доноси гарантне акте, закључује управне уговоре, предузима управне радње и пружа јавне услуге, као и свака друга ситуација која је законом одређена као управна ствар. Сваки захтев који не може да се подведе ни под једно од наведених обележја управне ствари мора да буде одбачен јер о њему орган не може да одлучује. Надлежност органа ограничена је одлучивањем у управним стварима, али не и у другим правним стварима. Оно што није управна ствар не може да буде ни предмет управног поступка. Тако, на пример, уколико се ради о ствари из судске надлежности, прописима је предвиђена заштита права пред

у претходном случају, с том разликом што у датој ситуацији већ постоји правоснажна одлука (решење), а она услед тог свог дејства (правоснажности) спречава вођење новог управног поступка у истој управној ствари, чиме се у старту онемогућава могућност доношења различитих одлука.

Најзад, последњи разлог за одбацивање захтева постоји уколико захтев не буде уређен у року који је одредио орган (члан 92. став 1. тачка 6) ЗУП-а). Наведена одредба у вези је са одредбом из члана 59. став 2. ЗУП-а, којом је прописано да, ако поднесак не буде уређен у року, орган га решењем одбацује (о томе више Саша Кулић, „Поднесци у управном поступку”, Лече артис – прописи у пракси, јануар 2026. године). Према томе, уколико захтев (он је једна врста поднеска) буде неуредан (има недостатке који орган спречавају да поступа по њему, није разумљив или није потпун), па ту неуредност подносилац захтева не отклони у року који му је одредио орган, такав захтев биће одбачен решењем. И ту се може уочити једна врста санкције за непоступање подносиоца захтева у року, као и онда када захтев није поднет у року који је прописан материјалним прописом, с том разликом што се у датој ситуацији ради о року који је одредио орган који води поступак, а не материјални пропис. Последица је, међутим, иста – одбацивање захтева.

Разлози за одбацивање захтева такве су природе да, уколико орган утврди да неки од њих постоји, захтев мора да буде одбачен. Због тога законодавац није временски ограничио могућност за одбацивање захтева. У члану 92. став 2. ЗУП-а прописано је да орган у току целог поступка може да одбаци захтев странке. Другим речима, све до правоснажног окончања поступка орган може да одбаци захтев странке уколико нађе да постоји неки од наведених шест разлога. Но, **што се тиче правне природе решења којим се одбацује захтев странке, оно нема карактер мериторне одлуке у односу на управну ствар, односно предмет управног поступка. Такво решење сврстава се у групу процесних решења. То су решења којима се управни поступак окончава без доношења мериторне одлуке. Стога правоснажно решење којим се одбацује захтев странке не спречава странку да поново покрене поступак пред истим органом и у истој управној ствари, док је орган дужан да такав захтев узме у поступак.** Разуме се, и у том поновљеном поступку орган је у обавези да утврди да ли постоји неки од разлога за одбацивање захтева. Уколико том приликом утврди да постоји исти или неки други разлог за одбацивање захтева, орган ће поново одбацивати такав захтев и донети решење у том смислу.

СУДСКА ПРАКСА

Из области управног права у издању **Прописи.нет** доступно је приближно 5.000 примера из судске праксе Управног суда и Врховног суда, систематизованих према релевантним правним питањима и институтима, који пружају преглед актуелних тенденција у судској пракси и тумачењу прописа.

Остваривање и плаћање рада у сменама

Рад у сменама представља посебан облик организације рада који се примењује у делатностима у којима је неопходно обезбедити континуитет радног процеса. Такав начин рада специфичан је у погледу остваривања права запослених и начина обрачуна зараде. Због тога је важно размотрити како се рад у сменама организује и на који начин се правилно плаћа.

Жељко Албанезе

1 Услови за остваривање и признавање рада у сменама

Распоред радног времена и рад у сменама

Према члану 63. став 1. Закона о раду („Сл. гласник РС” бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – Одлука УС и 113/2017), **рад у сменама** је организација рада код послодавца према којој се запослени на истим пословима смењују, односно раде према утврђеном распореду радног времена, одређеног дана или недеље, при чему:

- измена смена може да буде континуирана, или
- измена смена може да буде с прекидима током одређеног периода дана или недеља.

По наведеној законској дефиницији, сменски рад може да буде рад који се у току месеца одвија једне недеље у првој смени, друге недеље у другој смени, треће недеље у трећој смени итд., или ако се у току недеље два дана ради у првој смени, два дана у другој смени и три дана у трећој смени, и тако из недеље у недељу.

Према ставу 2. истог члана, запослени ради у сменама ако код послодавца у току месеца посао обавља у различитим сменама најмање трећину свог радног времена, што је податак битан не само за признавање сменског рада него и за његово плаћање.

Према Директиви Европске уније 2003/88/ЕЦ, сменски рад дефинисан је као

начин организација рада у оквиру које радници мењају једни друге на истом радном месту у складу са одређеним обрасцем, укључујући и образац ротирања, који може да буде непрекидан или без прекида (континуиран или дисконтинуиран), изискујући потребу да радник ради у различито време током одређеног периода дану или ноћу. Турнус се по језичком значењу изједначава са сменским радом (пертурнум, по реду, редом). С обзиром на то да се под турнусом подразумева утврђени ред по ком више лица, једно за другим, обавља неки посао радећи наизменично и смењујући се, између два наведена појма не постоји никаква разлика, дакле представљају синониме. Поменута директива Европске уније није извор права, али њена садржина помаже у тумачењу појма сменског рада, који наши закони не садрже.

По наведеним одређењима сменског рада пресуђују и судови. На пример:

1) „Запослени на истим пословима које је радио и запослени – тужилац смењивали су се према унапред утврђеном редоследу, 12 сати рада – 36 сати одмора – 12 сати рада, што значи да је у конкретном случају обављан сменски рад” (Пресуда Врховног касационог суда Рев2. 1082/21 од 26. 5. 2021). Исто тако, „рад запосленог по систему 12 сати рада – 36 сати одмора – 12 сати рада има карактер сменског рада” (Пресуда Врховног касационог суда Рев2. 4282/22 од 1. 12. 2022).

2) „Када запослени обављају рад у режиму од 12 сати рада – сваки други дан од 7 часова до 19 часова, а између имају слободних 36 сати, такав рад има обележја рада у сменама. Конкретно, тужиоци обављају рад у режиму од 12 сати рада – сваки други дан од 7 часова до 19 часова, а између имају слободних 36 сати.

У случају да запослени у истом месецу има и прековремени рад, основна зарада формира се за укупне сате на раду (с прековременим сатима), па је тако формирана основна зарада основица за обрачун увећања за рад у сменама.

Поред свега, потребно је напоменути и следеће:

1) Ако општим актом послодавца или уговором о раду као посебан услов није вреднован сменски рад при уговарању основне зараде, а није утврђен ни износ увећања, запослени нема право на увећање по основу рада у сменама. Наведено произлази из чињенице да у Закону није прописана обавезност плаћања рада у сменама (као што је то учињено у члану 108. за прековремени, ноћни и рад на празник) већ је у члану 63. само дата дефиниција рада у сменама, а у члану 108. „предложено” послодавцима да својим општим актом утврде право на увећану зараду по основу рада у сменама.

2) Када је реч о делатностима у оквиру којих постоји потреба за разним облицима рада у сменама (више или мање од трећине радног времена), послодавци свакако треба да имају у виду да увођење увећања у основну зараду или прописивање посебног процента увећања у случају повремених рада у сменама треба да делује и стимулативно на запослене тако да се одлуче да прихвате такав рад, који од њих захтева додатне напоре, али истовремено може да буде врло користан за послодавца.

Пример 3: Запослени је закључио уговор о раду на пословима на којима се рад претежно обавља у једној смени у току месеца, с тим што се повремено запосленом уводи друга и/или трећа смена. На пример, запослени у току месеца у континуитету ради у првој смени, а већ је радио и четири радна дана у другој смени и два дана у трећој смени. У таквом случају нису се стекли законски услови да приказани месечни распоред рада има третман „рада у сменама”, па запослени има право да оствари увећање зараде само за часове

рада остварене у другој и трећој смени, ако је то право послодавац регулисао својим општим актом. Основицу за обрачун увећане зараде за часове рада у сменама чини основна зарада утврђена у складу са општим актом и уговором о раду.

Обрачун увећања зараде за часове рада у сменама (15% за рад у другој смени и 25% за рад у трећој смени), уз увећање за ноћни рад, следи у продужетку:

1. Број месечних часова рада	176
2. Број часова рада у другој смени	32
3. Број часова рада у трећој смени	16
4. Основна зарада запосленог	105.600,00
5. Основна зарада по часу рада (105.600,00 : 176)	600,00
6. Увећање зараде за рад у другој смени: (600 дин. x 32 ч. x 15%)	2.880,00
7. Увећање зараде за рад у трећој смени: (600 дин. x 16 ч. x 25%)	2.400,00
8. Увећање зараде за рад ноћу: (600 дин. x 16 ч. x 26%)	2.496,00

Напомена: По Закону послодавац није дужан да додатно плати рад у другој и трећој смени, једино има обавезу да рад у трећој смени плати кроз ноћни рад, што је обавезан по члану 108. Закона.

3 Казнене одредбе

Сходно члану 274. став 1. тачка б) и ставови 2. и 3. Закона, новчаном казном од 600.000 до 1.500.000 динара казниће се за прекршај послодавац са својством правног лица ако запосленом који ради у сменама не обезбеди измену смена супротно одредбама тог закона (из члана 63). За исти прекршај новчаном казном од 30.000 до 150.000 динара казниће се одговорно лице у правном лицу, односно заступник правног лица.

Пандорина кутија и „дипломанија” у нашој стварности

Нага је највећи сљедећи мудрости у људском животу – Милош Црњански

У пракси нису ретки случајеви фалсификовања диплома и других исправа ради заснивања радног односа, што може да проузрокује, поред нарушавања законитости и поверења у систем образовања, и значајну штету како послодавцима тако и целокупној друштвеној заједници.

Вера Кусовац

Интегритет свих институција код нас треба да се темељи на поверењу грађана. Фалсификовање диплома разара темеље меритократског друштва, руши поверење у институције и представља „камен око врата” целом друштву. Осим тога, фалсификовање исправа је најозбиљнија претња правној сигурности, функционисању јавне управе и свих приватних субјеката.

Кривичним закоником („Сл. гласник РС” бр. 85/2005... 94/2024) прописано је да се исправом сматра сваки предмет који је подобан или одређен да служи као доказ какве чињенице која има значај за правне односе, као и рачунарски податак. Фалсификовање јавних исправа, писмена или докумената представља кривична дела прописана Кривичним закоником у групи кривичних дела против правног саобраћаја. Нико не може да задржи имовинску корист прибављену кривичним делом.

Иначе, „фалсификовање” је реч новолатинског порекла, настала од глагола *falsificare*, што значи „правити лажне ствари” (дипломе, новац и друго). Ревизија је појам латинског порекла који је настао од латинске речи *revisio, revidure*, што значи „поновно виђење”, „накнадни преглед”, „преиспитивање процеса и стања”.

Законом о раду („Сл. гласник РС” бр. 24/2005... 95/2018 – аутентично тумачење – даље: Закон) прописан је *sui generis* престанак

радног односа запосленог који је послодавцу предао фалсификовану диплому о свом стручном образовању.

Општи режим радних односа и посебан случај престанка радног односа запосленог

Сагласно одредби члана 15. став 1. тачка 3) Закона, запослени је дужан да обавести послодавца о битним околностима које утичу или би могле да утичу на обављање послова утврђених уговором о раду, као и да, сагласно одредби члана 26. Закона, приликом заснивања радног односа достави послодавцу исправе и друге доказе о испуњености услова за рад на пословима за које заснива радни однос. Одредбом члана 179. став 1. тачка 3) Закона прописано је да послодавац запосленом може (факултативна солуција) да откаже уговор о раду ако за то постоји оправдани разлог који се односи на радну способност и његово понашање или ако је дао нетачне податке који су били одлучујући за заснивање радног односа. При томе послодавац нема обавезу да утврђује кривицу запосленог за учињену повреду радне дисциплине, за разлику од ситуације када запослени учини повреду радне обавезе.

Приликом закључивања уговора о раду давање нетачних података може да има два појавна облика:

- прећуткивање или
- давање нетачних података.

„Будући да тужилац, приликом закључења Анекса уговора о раду туженог није обавестио да нема стручну спрему потребну за оба-

За кривично дело фалсификовања јавне исправе прописане су мере упозорења (условна осуда и судска опомена). У судским пресудама суд у оквиру условне осуде може да примени и тачку 2) члана 65. Кривичног законика, која се за сада не примењује (враћање имовинске користи прибављене извршењем кривичног дела, накнада штете проузроковане извршењем кривичног дела или друге обавезе предвиђене у кривичноправним одредбама).

Неадекватни су механизми контроле, недовољна је међуинституционална и међународна сарадња ради спречавања или смањења броја починилаца кривичних дела против правног саобраћаја. Приликом заснивања радног односа неопходно је појачати опрез при оцени валидности исправа за заснивање радног односа. Са становишта *de lege lata*, послодавац факултативном солуцијом одлучује да ли ће запосленом отказати уговор о раду ако је приложио неверодостојну

исправу приликом заснивања радног односа. У будућим изменама Закона требало би, по нашем мишљењу, након утврђивања одлучујућих чињеница да је коришћена неверодостојна исправа приликом заснивања радног односа, прописати отказни разлог престанак радног односа, с дикцијом да послодавац доноси одлуку која није факултативна (пример из упоредне праксе: Врховни суд Хрватске, седница Грађанског одјела, 18. травња, 2019).

Потребно је размотрити могућност ревизије фалсификованих диплома које поседују и они који су заузели позиције у највишим сферама власти, локалној самоуправи, јавним предузећима, установама или државним институцијама. Уколико се то не догоди или се овај проблем с далекосежним последицама за цело друштво буде маргинализовао, ни једним худинијевским триком не може да се избегне сусрет са аномијом, као стањем безакоња, моралног суноврата и немоћи правног поретка код нас.

Електронски часопис **ЛЕГЕ АРТИС – ПРОПИСИ У ПРАКСИ**

Часопис „Lege Artis – ПРОПИСИ У ПРАКСИ”, електронско издање, са стручним ауторским текстовима, већ дужи низ година незаобилазни је саветник и дневни пратилац у свачијем пословању. Намењен је, пре свега, правним службама у јавном и приватном сектору, привредним субјектима, установама, адвокатским канцеларијама итд.

Од области у часопису издвајамо: Јавне набавке и буџети, Грађанско право, Кривично и прекршајно право, Образовање, Планирање, изградња, становање, Привредно право, Радно право, Управно право, Здравствене установе, здравствена заштита и здравствено осигурање и друге области, као и сталне рубрике „Портал читалаца”, „Календар правних аката” и „Регистар прописа”.

Тренутно се у издању налази преко 2.000 чланака, при чему у току године излази 12 бројева.

Чланци из свих досадашњим бројева доступни су у е-часопису, с тим што им се приступа у оквиру издања Прописи.нет, а повезани су са релевантним прописима.

Преглед Правилника о изменама и допунама Правилника о радним местима, односно пословима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем

Измене и допуне Правилника о радним местима, односно пословима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем представљају усклађивање постојећег режима бенефицираног стажа са стварним условима рада у појединим делатностима. Њима се, пре свега, проширује круг послова на које се примењује наведени институт, али се истовремено прецизније уређују, систематизују и терминолошки усклађују већ постојећа радна места.

Редакција

На основу члана 55. став 1. Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Сл. гласник РС” бр. 34/03, 64/04 – УС, 84/04 – др. закон, 85/05, 101/05 – др. закон, 63/06 – УС, 5/09, 107/09, 101/10, 93/12, 62/13, 108/13, 75/14, 142/14, 73/18, 46/19 – УС, 86/19, 62/21, 125/22, 138/22, 76/23 и 94/24) министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања донео је Правилник о изменама и допунама Правилника о радним местима, односно пословима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем (даље: Правилник). Тај правилник објављен је у „Службеном гласнику РС” бр. 25/2026 од 18. 3. 2026. године, а ступио је на снагу 26. 3. 2026. године.

Правилник је донео проширење листе послова на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем тако што су предвиђена нова радна места и утврђен степен увећања стажа за њих.

1. Црна металургија – железаре

Најобимније измене извршене су у оквиру одељка „Црна металургија – железаре”, где је дошло до значајне прераде списка радних

места како у погледу назива послова тако и у погледу њиховог груписања.

1.1. Агломерација

У делу који се односи на агломерацију прецизније су уређена радна места на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем. Нова систематизација сада обухвата:

- руковаоца вагонопревртача и одлагача силовина и дробиличара;
- дозеристу, руковаоца одузимаача, транспортера, одсумпоравања и отпрашивања, као и оператера синтеровања, кружног хладњака, просејавања, готовог производа, примарног мешача, пелетизатора и ексхаустора.

У односу на раније решење, видљиво је да су поједина дотадашња радна места преименована, функционално обједињена или другачије описана, али је **степен увећања остао непромењен**, тако да се **12 месеци рада и даље рачуна као 14 месеци стажа**.

1.2. Високе пећи

И у делу који се односи на високе пећи прецизирана су радна места са увећаним стажом, при чему су задржани ранији степени увећања. Као радна места с највишим степеном увећања и даље су препознати:

- топионичар;
- руковалац расхладног система и енергетике,

1.6. Нове области у оквиру железаре

Као посебна новина у оквиру одељка „Црна металургија – железаре” уведене су и нове области:

■ **енергетика**, која обухвата радна места техничара, диспечера на резервоару за високопећни гас и инспектора машинске и електроопреме у погону енергетике;

■ **ватрогасна јединица**, у оквиру које је предвиђено радно место ватрогасца у ватрогасној јединици у железари.

За наведена радна места прописано је да се **12 месеци рада рачуна као 14 месеци стажа**.

2. Хемијска индустрија – производња петрохемијских производа

Измене у области хемијске индустрије и производње електричне енергије имају карактер проширења круга радних места на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем. У оквиру одељка „Хемијска индустрија”, пододељка 11.17. „Производња петрохемијских производа”, после одсека 1.4. „Контрола производа”, додаје се нови одсек **1.5. „Ватрогасна јединица”**. Таквом допуном по први пут у оквиру овог пододељка изричито се препознају послови припадника ватрогасне јединице (ватрогасца) као послови на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем. За наведено радно место прописано је да се **12 месеци рада рачуна као 14 месеци стажа**.

3. Производња електричне енергије – термоелектране и термоелектране-топлане

Измене у производњи електричне енергије такође имају карактер проширења круга радних места на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем.

У одељку 23. „Производња електричне енергије” (термоелектране и термоелектра-

не-топлане) после тачке 3) додаје се нова тачка 4), којом су обухваћена **радна места у технолошком процесу одсумпоравања**. За те послове прописано је да се **12 месеци рада рачуна као 14 месеци стажа**.

4. Здравствене установе – хитна медицинска помоћ

У делу који се односи на хитну медицинску помоћ задржано је решење према ком се за радно место **лекара који пружа хитну медицинску помоћ на месту догађаја и у току транспорта 12 месеци рада рачуна као 15 месеци стажа**.

Промене су извршене и у погледу друге групе послова, па су сада као радна места са увећаним стажом утврђена радна места:

■ **медицинског техничара и вишег медицинског техничара** који помаже при пружању или сам пружа одређену хитну медицинску помоћ на месту догађаја и у току транспорта;

■ **возача санитетског возила**.

У односу на претходно решење, више није наведен болничар, док је остали круг послова прецизније формулисан. И у овом делу **степен увећања остаје исти**, тако да се **12 месеци рада рачуна као 14 месеци стажа**.

5. Рад на висини

Посебну новину представља увођење потпуно новог одељка „Рад на висини”. У оквиру њега предвиђено је ново радно место: **висински радник на алпинистичком ужету**. За то радно место прописан је највиши степен увећања, тако да се **12 месеци рада рачуна као 16 месеци стажа**. Наведена измена је значајна јер представља **проширење правилника по питању нове области рада, која раније није била посебно нормативно издвојена**.

Одговори на питања из области здравствене заштите и здравственог осигурања

Анализиране су актуелне недоумице из области здравственог система Републике Србије кроз одговоре на конкретна питања који су конципирани тако да пруже помоћ у решавању проблема с којима се у свакодневном животу сусрећу пацијенти, запослени и послодавци – здравствене установе, како јавне тако и приватне.

Др Душан Рајаковић,
спец. менаџмента
здравствених установа

1. Како се рачунају године радног стажа приликом утврђивања права на јубиларну награду запосленог у дому здравља?

Право на јубиларну награду дефинисано је одредбама Посебног колективног уговора за здравствене установе чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе. Запосленом као посебан допринос за године проведене на раду следује јубиларна награда, без обзира на то да ли је у питању радни однос на неодређено или одређено време. Послодавац је дужан да запосленом исплати јубиларну награду у износу од:

- 50% од просечне зараде у Републици Србији (84.960,50 динара) – за 10 година рада проведених у радном односу,
- једне просечне зараде (169.921,00 динара) – за 20 година,
- једне и по просечне зараде (254.881,50 динара) – за 30 година,
- две просечне зараде (339.842,00 динара) – за 35 година и
- три просечне зараде (509.763,00 динара) – за 40 година рада проведених у радном односу.

Исплата исте доспева у року од 30 дана од дана када је запослени стекао право на јубиларну награду, у складу с просеком зараде из статистичких података из децембра претходне године.

Није редак случај да здравствени радници део стажа остваре у иностранству. С тим у вези потребно је напоменути да се радни стаж остварен у иностранству не рачуна приликом остваривања права на јубиларну награду.

Уколико право на јубиларну награду доспева почетком године, потребно је да послодавац обрачун и исплату изврши након објаве ажурираних статистичких података. Као што је наведено, да би био испуњен потребан услов за остваривање права на јубиларну награду, потребно је да запослени проведе у радном односу предвиђени број година. Период који је проведени у радном ангажовању по основу обављања привремених и повремених послова (или по било ком другом основу ангажовања ван радног односа) не узима се у обзир приликом утврђивања права запосленог на јубиларну награду.

Што се тиче времена које је запослени провео на боловању или породичном одсуству, у нези детета или посебној нези детета, свакако се ради о периоду који је запослени провео у радном односу, имајући у виду да се ради о правима на одсуства која може да оствари само лице које је у радном односу. Стога се наведени периоди рачунају приликом утврђивања испуњености услова за остваривање права запосленог на јубиларну награду.

2. Право на обављање допунског рада доктора медицина за време трајања специјализације

Здравствени радник са завршеним интегрисаним академским студијама здравствене струке, који је засновао радни однос на не-

марном нивоу на основу оверене исправе о осигурању, а право на прописивање лекова на рецепт или налог, као и право на медицинско-техничка помагала, који се прописују на месечном нивоу, осигурано лице остварује и на основу личне изјаве да му за исти период изабрани лекар није прописао лекове, односно медицинско-техничка помагала. Осигурано лице које привремено борави ван места пребивалишта остварује здравствену заштиту на секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите у месту привременог боравка када је то медицински индиковано на основу упута лекара из здравствене установе примарне здравствене заштите, у случају акутног стања или акутног погоршања хро-

ничне болести осигураног лица, а изузетно, хитну здравствену заштиту осигурано лице остварује без упута лекара.

Из наведених одредаба произлази да запослени остварује здравствену заштиту у филијали на чијем подручју је седиште његовог послодавца (а запослени у пословној јединици ван седишта послодавца – у филијали према седишту пословне јединице, односно према месту рада), при чему избор лекара врши у оној здравственој установи с којом је матична филијала закључила уговор о пружању здравствене заштите. У одређеним ситуацијама без промене изабраног лекара може да се користи здравствена заштита изван места пребивалишта.

Иновација за бржи рад и бољи учинак – ПРО-АИ правни сарадник

- Било да вам пред само рочиште недостају кључне одредбе закона, да су вам хитно потребни примери из судске праксе или се у раду суочавате с неким озбиљним правним питањем, дилема је увек иста – није вам потребан само пропис него потпун и поткрепљен одговор! ИНГ-ПРО је за све професионалце који трагају за поузданим ослоном у раду креирао идеално софтверско решење – правног сарадника ПРО-АИ.

ПРОБЛЕМ 	РЕШЕЊЕ 	БЕНЕФИТ
Предмети се гомилају, захтеви су све сложенији, питања тежа, а прописи се стално мењају	ПРО-АИ одмах даје прави одговор	Више захтева брже и адекватније је обрађено, одговори су поткрепљени наводима из различитих аката, штеди се време за рад

- Реч је о интелигентном помоћнику који разуме ваше питање, не само кључне речи, и одговара комбинацијом великог језичког модела и обимне базе **Прописи.нет** различитих прописа, правних мишљења, судске праксе и знања стеченог из редакцијских извора, при чему је уз сваки одговор кориснику омогућен директан приступ релевантним изворима. На тај начин правни сарадник ПРО-АИ пружа вам што је могуће више поуздане одговоре и омогућава вам да време потребно за истраживање и правну анализу значајно скратите.
- Уместо непотпуних одговора и лутања нудимо вам решења утемељена у нашој богатој збирци прописа, судске праксе и правних мишљења!
- ПРО-АИ правни сарадник** намењен је искључиво професионалним корисницима – свим правосудним професијама, правницима у јавном и приватном сектору, као и рачуновођама који се баве пореским правом. Имајте на уму да одговори које генерише представљају општа правна објашњења, па их не треба сматрати формалним правним мишљењем, саветом адвоката или званичним тумачењем прописа од стране државног органа или суда, него увек треба да их стручно и критички процените.
- За вас смо пронашли најкраћи пут од дилеме до решења – не морате сами да листате и нагађате.
- Дозволите нам да вас уверимо колико посао може да буде занимљивији, а прецизнији, бржи и лакши!

Имате питање?

Имамо одговор!

У овој рубрики дајемо одговоре на нека од питања која сте упутили нашем часопису. Подсећамо да право на постављање питања и добијање одговора имају искључиво претплатници на наш часопис.

РАДНО ПРАВО

Рок застарелости права на повраћај отпремнине

П: У случају када оштрадне правни основ за исплату отпремнине запосленом, као технолошким вишкун, јер је поништен решење о престанку радног односа, у ком року послодавац од запосленог може да потражи повраћај тој исплати износа, односно у ком року застарела право послодавца да потражи повраћај отпремнине?

О: Рок у ком послодавац може да тражи повраћај већ исплатене отпремнине (као технолошким вишкун), када је решење о престанку радног односа поништено, везује се за правила о неоснованом стицању. Поништајем решења о престанку радног односа отпао је правни основ за исплату отпремнине. Та отпремнина онда постаје стицање без основа у смислу члана 210. Закона о облигационим односима. На такво потраживање примењује се општи рок застарелости потраживања од 10 година.

Пресуда Врховног суда Рев2. 3905/24 од 15. 1. 2025. године:

Сјорна новчана обавеза тужене у виду враћања исплатене отпремнине није настала сајасношћу воља – закључењем уговора о раду, већ тошче из чињенице да је на основу одлуке суда оштрао правни основ по ком јој је тужилац извршио исплату отпремнине, збој чеја нема месца примени тројгодишњег рока застарелости који се односи на новчана потраживања из радног односа, већ тужиоцу припада право да захтева враћање стеченој без основа у складу с чланом 210. Закона о облигационим односима, у оштем року застарелости од 10 година из члана 371. тој закона.

Из образложења:

Првостепен суд усваја остављени тужбени захтев за враћање исплатене отпремнине, са законском захтежном каматом од дана када је тужена примила пресуду о понитијају отказа уговора о раду и остала несавесни стицалац збој оштрадања правног основа исплате, позивом на одредбе чланова 210. и 214. Закона о облигационим односима. Одбија истакнути приговор застарелости потраживања, налазећи да је тужилац имао право да остави захтев за враћање стеченој без основа у оштем року застарелости од 10 година из члана 371. Закона о облигационим односима, па када је правоснажна пресуда донета 16. 5. 2016. године, овај рок није истекао у време подношења тужбе 3. 4. 2023. године.

Другостепен суд преиначује првостепену пресуду и налази да је тужбени захтев неоснован, прихватајући наводе тужене да у конкретном случају нема месца примени оштег рока застарелости из члана 371. Закона о облигационим односима. По становишту тој суда, без обзира на то што се ради о враћању стеченој без основа, сматра се да тужилац, послодавац, има потраживање из радног односа, па се има применити рок од три године из члана 196. Закона о раду. Тужена је, пријемом другостепене пресуде 7. 6. 2016. године, остала несавестан стицалац исплатене отпремнине, а тужилац легиимисан да потражи враћање стеченој без основа. У време подношења тужбе 3. 4. 2023. године истекао је тројгодишњи рок у коме је тужилац могао да потражи враћање датог, па је основан приговор застарелости потраживања.

По становишту Врховног суда, другостепен суд је неправилно применио материјално право када је нашао да је за сјорно потраживање меродаван рок застарелости из члана 196. Закона о раду.

услова, односно радње наручиоца у вези са садржином јавног позива и конкурсне документације.

УПРАВНО ПРАВО

Такса на жалбу у управном поступку

П: Да ли се плаћа такса за жалбу због ћутања управе када је жалба основана?

О: Такса за жалбу због ћутања управе плаћа се као и свака друга такса, па се доказ о томе доставља заједно са жалбом, дакле док се још увек и не зна да ли је она основана или ипак није. Другим речима, жалилац уз жалбу због ћутања управе прилаже и доказ о плаћеној такси.

Након одлуке по жалби, уколико она буде основана, трошкови те жалбе накнађују се жалиоцу уз друге трошкове, ако их је било.

Календар важења управних аката

Прописи који одложено престају да важе или чија одложена примена почиње у наредном периоду

Пропис	„Сл. гласник РС” број	Датум примене
Правилник о начину прикупљања података, одржавања, приступа и начину коришћења базе података о врсти, географској (просторној) локацији и расположивости свих капацитета електронске комуникационе мреже и припадајућих средстава и приступа подацима који могу бити предмет заједничког коришћења	„Службени гласник РС” бр. 12/2025	примењује се од 1. 5. 2026.
Закон о потврђивању Анекса 1 Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Француске о активностима Француске агенције за развој и институције PROPARCO у Србији	„Међународни уговори” бр. 5/2025	ступа на снагу 1. 5. 2026.

Закони који регулишу односе унутар људске заједнице, која би требало да буде по мери сваког појединца, тичу се различитих сегмената свакодневног живота. Међу тим сегментима посебну улогу у очувању и усавршавању људске цивилизације имају изванредна дела људског духа по којима би се требало равнати, као што из оних негативних треба учити. У новој рубрици „Поводом...” бавићемо се баш тиме – значајним датумима, историјским преокретима, заслужним личностима и пресудним документима, као и њиховим утицајем на измене и усавршавање прописа.

Поводом Међународног дана мултилатерализма и дипломатије за мир

Значај дипломатије и мултилатерализма за савремено друштво, као и којим међународним и националним прописима је регулисан рад дипломатских представништава и самих дипломата, представљено је у овом тексту.

Дипломатија и мултилатерализам често се посматрају као појмови резервисани за државнике, међународне организације и велике геополитичке процесе, а неопходни су у свакодневном животу, унутар породице, међу пријатељима и колегама. У својој суштини дипломатија представља вештину комуникације, преговарања и проналажења заједничког језика у ситуацијама када постоје различити интереси, потребе или вредности укључених страна. Мултилатерализам, с друге стране, подразумева укључивање више актера у процес доношења одлука и решавања проблема, ослањајући се на сарадњу, координацију и узајамну зависност.

На пример, расподела кућних обавеза или доношење одлука о заједничком времену свих чланова породице често захтевају преговарање и уважавање различитих перспектива. Уколико се уместо дијалога примени наметање воље, како обично родитељи чине, последице су најчешће нарушени односи и дугорочно неповерење. Слично томе, успешне пословне организације ослањају се на дипломатске вештине у управљању тимовима, преговорима с партнерима и решавању интерних спорова. Компаније које негују културу дијалога и сарадње често постижу боље резултате. На ширем друштвеном и међународном плану дипломатија и мултилатерализам постају кључни механизми за очување

стабилности и спречавање сукоба. У свету који је све више повезан одлуке једне државе ретко остају изоловане, напротив, засигурно утичу на регионалне и глобалне токове. Управо зато мултилатерални оквири омогућавају да се различити интереси усагласе, да се изгради поверење и да се креирају заједничка правила игре. Без таквих механизма, међународни односи били би препуштени искључиво логици силе и једностраних одлука, чему смо сведоци последњих година. Дакле, вредност дипломатије и мултилатерализма огледа се у ономе што је давно уочио и дефинисао кинески ратник и мислилац Сун Цу у делу „Уметност ратовања”: **„Врховна вештина ратовања је покорити непријатеља без борбе.”**

Фото: АИ

ма, чизмама и црној дуксерици са извезеним украјинским трозупцем, што је представљало оштар контраст свечаном оделу и кравати председника Трампа. Касније тог дана Зеленски је мирно изјавио да ће носити свечану одећу „након што се овај рат заврши”, наглашавајући своју посвећеност представљању борбе своје земље кроз избор одеће. Примедба председника Трампа о одећи Зеленског доживљена је као саркастична. Овај случај илуструје недостатак културне осетљивости на два начина: прво, непознавање симболичног значаја војничког одела Зеленског, које је у украјинском контексту показивало солидарност и отпор, а друго, прекорачење дипломатског протокола било је очигледно јер је формална одећа обично стандард за сусрете на високом нивоу.

Анализа ових случајева показује да недовољна културна осетљивост, свесна или несвесна, може да доведе до озбиљних дипломатских последица. Главна идеја наведене студије била је да покаже да дубоко разумевање културних разлика и доследна примена дипломатског протокола значајно доприносе успешним међународним интеракцијама и смањењу ризика од конфликта.

Још неки случајеви кршења дипломатских протокола

1. Италијански премијер Силвио Берлуско-ни 2008. године прекршио је дипломатски протокол када је новоизабраног америчког председника Барака Обаму описао као „младог, згодног и препланулог”, што није прикладно на више нивоа. Тим коментаром занемарио је неопходност поштовања и професионалности у односима шефова држава, а саме речи могле су да буду протумачене као непоштовање, али и расизам. Берлуско-ни је касније покушао да ублажи ситуацију, тврдећи да је шала и комплимент, али сама појава таквог језика већ је нарушила норме дипломатске комуникације. Овај инцидент илуструје ризик од неприкладних личних примедби које могу да засене суштину формалног самита и утичу на билатерални однос земаља.

2. Жак Ширак је 2005. године на састанку у Калињинграду са Владимиром Путином и Герхардом Шредером изнео коментар о британској кухињи, рекавши да „не можете веровати људима који тако лоше кувају”. Његова примедба, која је укључивала и исмевање доприноса Британаца европском агрокултурном сектору, касније је процурила у јавност преко француског листа *Libération*. Коментар је изазвао дипломатску тензију и критике британских медија, нарочито пред Самит Г8 у Шкотској. Овај инцидент је постао познат као пример „off-mic” погрешке.

3. Амерички председник Доналд Трамп на састанку у Овалном кабинету са јапанском премијерком Санае Такаичи направио је дипломатски гаф исмевајући Јапан због напада на Перл Харбор 1941. године. Када је јапански новинар питао зашто САД нису обавестиле савезнике о нападу на Иран, Трамп је одговорио да су желели изненађење и додао: „Ко боље зна о изненађењу од Јапана?” То је допунио још злонамернијом опаском: „Зашто ми нисте рекли о Перл Харбору?” Наступила је тишина и видљива нелагодност премијерке Такаичи. Историјска тежина тог напада, у којем је убијено 2.390 Американаца и који је довео до уласка САД у Други светски рат, учинила је Трампову шалу веома непримереном и осетљивом у дипломатском контексту. Иако су његове присталице сматрале да је то духовит коментар, критичари су га оценили као непоштовање и пример непажње према осетљивим историјским и међународним темама.

Приредила: **Милица Радованчев**, лектор

Ендноте

- <https://www.un.org/en/observances/multilateralism-for-peace-day>
- Ибид.
- Paraskevi Naskou-Perraki Contemporary Diplomatic and Consular Relations, са линка: <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/107653/1/9783031992438.pdf>
- <https://www.un.org/en/observances/multilateralism-for-peace-day>
- <https://snc.rs/wp-content/uploads/2020/04/Diplomatija-Kneza-Milosa-u-usmenoj-prici-B.-Zlatkovic.pdf>
- <https://ideas.repec.org/a/jis/ejistu/y2025i02id572.html>

Осим тога што се људска свест развијала и усложњавала развојем језика, унапређујући могућности споразумевања међу људима, развијала се и читава људска заједница, што је рађало потребу за увођењем реда у свакодневни живот на свима прихватљив, функционалан и разумљив начин. Тај ред постигао се устројавањем правила, односно закона, а закони свеукупно чине правни систем једне државе. Циљ ове рубрике је да укаже на то како језик и његове особености утичу на формулисање и касније тумачење законских норми, као и каква је улога вештачења заснованих на језику у истражним и судским процесима.

Форензичко лингвистички поглед на језик реклама – тотеми

У продужетку су размотрени улога фразеологизама у креирању реклама и значај појма „тотема“ у савременом маркетингу, уз конкретне примере из судске праксе.

Како је у претходном броју у овој рубрици наведено, рекламе живе од фраза и слогана који се „лепе за мозак“, јер права моћ није само у поруци већ у начину како је упакована – кратко, јасно и незаборавно. Без обзира на медиј, било да је то ТВ, билборд или друштвене мреже, кључ успеха је у „ударној речи“ и фрази која у секунди привлачи пажњу и остаје у глави. Зато креатори реклама користе игре речи, хумор и упечатљиве изразе, као и препознатљиве фразеолошке конструкције, које само „упакују“ на нов начин, како би створили „вау ефекат“ и претворили обичну поруку у фразу коју сви памте и понављају.

У овој рубрици врло често било је речи о посебним гранама лингвистике, с намером да се прецизно утврди шта је то што је предмет рада форензичара лингвисте. Када је о језику реклама реч, поред свега већ истакнутог у претходном броју, у овом случају нагласак је на посебном предмету проучавања лексикологије, која се бави, осим појединачним речима, и сложенијим устаљеним језичким јединицама, скуповима од две или више речи који се називају **фразеологизми**. То су, на пример, изрази *исход жића*, *царски рез*, *обештавајући злајина брда и долине*, *кад на врби роди јрожђе* и сл. За такве скупове речи, како је дефинисано у „Граматичи српског језика“, употребљавају се и термини „фразеолошка јединица“, „фразем“, „устаљени обрт“, „израз“, „идиом“ и „идиоматски израз“.

Као и језик, и фразеологизми се раслојавају, па тако постоје књижевни фразеологизми, научни, професионални, а самим тим и административно-правни, које чине појмови којима се тежи да се у највећој мери прецизирају односи у друштву, у држави: *(илајији) на иметаксе, сировести оставински носууак, право доживојној уживања на кући, у дисозијиву решења, ставији ад актиа, ставији на дневни ред, известии на ојуженичку клују*.¹

Сваки фразеологизам део је културе у којој је настао, односно носи својеврсни културни код, због ког је у једном друштву препознатљив, а у другом није, а због тога је и тешко преводив с језика на језик. Културни кодови у оглашавању су заједнички симболи, вредности, традиције и норме које дефинишу друштво, утичући на то како публика тумачи брендове. Успешни огласи користе такве кодове да би успоставили емоционалне везе и осигурали релевантност, док њихово игнорисање може да доведе до маркетиншког неуспеха. Кључне компоненте укључују:

- културни контекст, при чему је реч о имплицитним знацима попут боја (нпр. бела као чистота наспрам жалости), али и локалне традиције и фолклор, који диктирају перцепцију потрошача;

- вредности циљне публике, при чему индивидуалистичка друштва реагују на лична достигнућа, док колективистичке културе преферирају групну хармонију;

оваквим ситуацијама мора да узме у обзир семантичку неодређеност и прагматичке импликације језика.

3. Случај рекламе компаније „Пепси” у Кини

Шездесетих година прошлог века „Пепси” је водио кампању користећи се слоганом „Оживи! Ти си у Пепси генерацији”. Међутим, када је он преведен на кинески, гласио је: „Пепси враћа твоје претке из мртвих”. Та урнебесна грешка у преводу постала је уџбенички пример важности локализације у маркетингу. На енглеском, слоган је носио јасну поруку енергије, младости и осећаја живљења „пуним плућима”, с нагласком на емоцији, а не на буквалном значењу. Међутим, приликом прилагођавања за кинеско тржиште израз је добио другачију интерпретацију и повезан је са идејом оживљавања мртвих, односно предака. Такво тумачење било је у супротности с културним нормама које смрт и претке третирају с великим поштовањем и озбиљношћу. Иако оглашивач није имао такву намеру, пресудно је било како је порука протумачена у конкретном културном контексту. Разлог за неспоразум лежи у разлици између апстрактног, метафоричког језика енглеског и дословнијег, симболички осетљивог изрази у кинеском. Због недостатка адекватне културне адаптације, слоган је изгубио своју првобитну „мекоћу” и добио нежељено, узнемирујуће значење. Иако тај пропуст није уништио бренд, ослабио је ефекат кампање и постао пример колико је важно разумети да публика, а не оглашивач, на крају одређује значење поруке. Упркос свему, компанија „Пепси” научила је из грешке и уложила много у разумевање културних разлика, што јој је помогло да расте на међународним тржиштима.

4. Изгубљени у преводу – случај Курс

Пивски бренд Курс имао је проблема на шпанском говорном подручју када је његов слоган „Одврни га” (енг. *Turn it Loose*) изазвала негодовање код многих. Уместо да тако промовише своје затвараче, које треба одврнути да би се пиво попило, произвођач је поручио љубитељима пива да би могли да пате од дијареје. Наиме, буквалан превод на шпански значио је обавештење потрошачима да могу да добију дијареју ако попију то пиво. Чак и успешни амерички брендови могу да се суоче са понижавајућим неуспесима на европским тржиштима због основних грешака у преводу које откривају дубље културне јазе. Док је „Курс” задржао присуство на тржишту у Шпанији упркос таквој срамоти, неуспех у преводу истакао је шире америчке корпоративне тенденције да третирају европска тржишта као једноставна проширења домаћих операција, а не као различита културна окружења која захтевају пажљиво прилагођавање. Дакле, лоше за пословање може да буде претерано поверење у универзалне поруке бренда и неадекватно улагање у истраживање локалног тржишта и културне консултације.

Приредила: **Милица Радованчев**, лектор

Ендноте

- ¹ Станојчић, Поповић, „Граматика српског језика”, уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе, друго, прерађено издање, Завод за уџбенике и наставна средства Београд 1992, стр. 176.
- ² <https://phoenixpublication.net/index.php/ZAM/article/download/5027/4646/8962>
- ³ [https://www.researchgate.net/publication/352010202_Phaseological_picture_of_the_world_in_the_texts_of_modern_mass_media](https://www.researchgate.net/publication/352010202_Phraseological_picture_of_the_world_in_the_texts_of_modern_mass_media)

Прејлед њројиса...

ИЗДАЈАМО ЗНАЧАЈНЕ ПРОПИСЕ КОЈИ СУ ДОНЕТИ ИЗМЕЋУ ДВА БРОЈА...

РАДНО ПРАВО

■ Правилник о изменама и допунама Правилника о радним местима, односно пословима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем („Сл. гласник РС” бр. 25/2026 од 18. 3. 2026)

■ Уредба о изменама и допунама Уредбе о интерном и јавном конкурсy за попуњавање радних места у државним органима („Сл. гласник РС” бр. 19/2026 од 27. 2. 2026)

ЗДРАВСТВО

■ Правилник о изменама и допунама Правилника о условима, садржају документације и начину одобрења измене или допуне дозволе за стављање лека у промет („Сл. гласник РС” бр. 21/2026 од 6. 3. 2026)

■ Правилник о уговарању здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања са даваоцима здравствених услуга за 2026. годину („Сл. гласник РС” бр. 21/2026 од 6. 3. 2026)

■ Правилник о изменама и допунама Правилника о утврђивању цена здравствених услуга на примарном нивоу здравствене заштите („Сл. гласник РС” бр. 21/2026 од 6. 3. 2026)

■ Правилник о изменама и допунама Правилника о ценама лабораторијских здравствених услуга на примарном, секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите („Сл. гласник РС” бр. 21/2026 од 6. 3. 2026)

■ Одлука о измени Одлуке о висини трошкова издавања картице здравственог осигурања („Сл. гласник РС” бр. 21/2026 од 6. 3. 2026)

■ Одлука о изменама и допунама Одлуке о највишим ценама лекова за употребу у хуманој медицини чији је режим издавања на рецепт („Сл. гласник РС” бр. 21/2026 од 6. 3. 2026)

■ Одлука о износу средстава која се преносе филијали за 2026. годину („Сл. гласник РС” бр. 25/2026 од 18. 3. 2026)

■ Правилник о измени и допуни Правилника о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе („Сл. гласник РС” бр. 26/2026 од 19. 3. 2026)

■ Правилник о допунама Правилника о Номенклатури лабораторијских здравствених

услуга на примарном, секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите („Сл. гласник РС” бр. 27/2026 од 20. 3. 2026)

ЖИВОТНА СРЕДИНА

■ Уредба о листама отпада за прекогранично кретање, садржини и изгледу упутства за попуњавање обавештења и документа који прате прекогранично кретање отпада („Сл. гласник РС” бр. 19/2026 од 27. 2. 2026)

■ Правилник о начину рада техничке комисије за оцену студије о процени утицаја пројекта на животну средину („Сл. гласник РС” бр. 24/2026 од 13. 3. 2026)

■ Правилник о поступку јавног увида, јавне презентације и расправе и израде извештаја о спроведеној јавној расправи о студији о процени утицаја пројекта на животну средину („Сл. гласник РС” бр. 26/2026 од 19. 3. 2026)

ЗАШТИТА КОНКУРЕНЦИЈЕ

■ Уредба о категоријама вертикалних споразума изузетих од забране рестриктивних споразума („Сл. гласник РС” бр. 27/2026 од 20. 3. 2026)

■ Уредба о категоријама споразума о трансферу технологије изузетих од забране рестриктивних споразума („Сл. гласник РС” бр. 27/2026 од 20. 3. 2026)

■ Уредба о категоријама споразума у сектору железничког и друмског саобраћаја изузетих од забране рестриктивних споразума („Сл. гласник РС” бр. 27/2026 од 20. 3. 2026)

■ Уредба о категоријама вертикалних споразума у сектору моторних возила изузетих од забране рестриктивних споразума („Сл. гласник РС” бр. 27/2026 од 20. 3. 2026)

ЕНЕРГЕТИКА

■ Одлука о привременој забрани извоза нафте и нафтних деривата („Сл. гласник РС” бр. 22/2026 од 9. 3. 2026)

■ Одлука о привременом смањењу износа акциза на деривате нафте из члана 9. став 1. т. 1), 2) и 3) Закона о акцизама („Сл. гласник РС” бр. 23/2026 од 12. 3. 2026)

Прејлед прописа...

■ Уредба о изменама и допунама Уредбе о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира („Сл. гласник РС” бр. 27/2026 од 20. 3. 2026)

ФИНАНСИЈСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

■ Одлука о изменама Одлуке о управљању ризицима банке („Сл. гласник РС” бр. 24/2026 од 13. 3. 2026)

■ Одлука о измени Одлуке о условима и начину обављања мењачких послова („Сл. гласник РС” бр. 24/2026 од 13. 3. 2026)

■ Одлука о поступку по примедбама („Сл. гласник РС” бр. 24/2026 од 13. 3. 2026)

МЕТРОЛОГИЈА

■ Правилник о аутоматским мерилима нивоа течности („Сл. гласник РС” бр. 21/2026 од 6. 3. 2026)

■ Правилник о оверавању ареометара („Сл. гласник РС” бр. 21/2026 од 6. 3. 2026)

■ Правилник о опациметрима („Сл. гласник РС” бр. 23/2026 од 12. 3. 2026)

ДРУГЕ ОБЛАСТИ

■ Правилник о измени и допуни Правилника о плану подрачуна консолидованог рачуна трезора („Сл. гласник РС” бр. 19/2026 од 27. 2. 2026)

■ Правилник о измени и допунама Правилника о утврђивању Плана издавања пригодних поштанских марака и мотива редовних издања поштанских марака („Сл. гласник РС” бр. 19/2026 од 27. 2. 2026)

■ Уредба о начину утврђивања и оцењивања усаглашености система менаџмента, процеса производње и израђеног наоружања и војне опреме („Сл. гласник РС” бр. 21/2026 од 6. 3. 2026)

■ Одлука о износима просечних пондерисаних малопродајних цена и минималних акциза на дуванске прерађевине („Сл. гласник РС” бр. 21/2026 од 6. 3. 2026)

■ Правилник о изменама и допунама Правилника о декларисању, означавању и рекламирању хране („Сл. гласник РС” бр. 21/2026 од 6. 3. 2026)

■ Уредба о изменама Уредбе о цени обрасца путних исправа и визе и трошковима достављања пасоша преко дипломатског или конзуларног представништва Републике Србије („Сл. гласник РС” бр. 24/2026 од 13. 3. 2026)

■ Одлука о утврђивању пољопривредних производа из сектора у којима је обавезно закључење уговора између пољопривредног произвођача и прерађивача или откупљивача („Сл. гласник РС” бр. 24/2026 од 13. 3. 2026)

■ Одлука о суфинансирању припреме и/или набавке нискотиражних уџбеника које издаје центар за нискотиражне уџбенике за школску 2026/2027 годину („Сл. гласник РС” бр. 24/2026 од 13. 3. 2026)

■ Правилник о измени Правилника о Регистру хемикалија („Сл. гласник РС” бр. 24/2026 од 13. 3. 2026)

■ Правилник о измени Правилника о садржини и начину вршења техничког прегледа објекта, саставу комисије, садржини предлога комисије о утврђивању подобности објекта за употребу, осматрању тла и објекта у току грађења и употребе и минималним гарантним роковима за поједине врсте објеката („Сл. гласник РС” бр. 24/2026 од 13. 3. 2026)

■ Правилник о спровођењу поступка по захтевима за ослобађање од обавезе плаћања таксе за јавни медијски сервис („Сл. гласник РС” бр. 24/2026 од 13. 3. 2026)

■ Правилник о изменама Правилника о козметичким производима („Сл. гласник РС” бр. 25/2026 од 18. 3. 2026)

■ Правилник о туристичкој сигнализацији („Сл. гласник РС” бр. 26/2026 од 19. 3. 2026)

■ Правилник о допунама Правилника о пружању услуга земаљског опслуживања на аеродромима („Сл. гласник РС” бр. 26/2026 од 19. 3. 2026)

■ Уредба о измени и допунама Уредбе о методологији израде докумената јавних политика („Сл. гласник РС” бр. 27/2026 од 20. 3. 2026)

■ Уредба о измени и допунама Уредбе о анализи ефеката прописа („Сл. гласник РС” бр. 27/2026 од 20. 3. 2026)

... донећих између два броја

С НАМА НЕМА ЛУТАЊА!

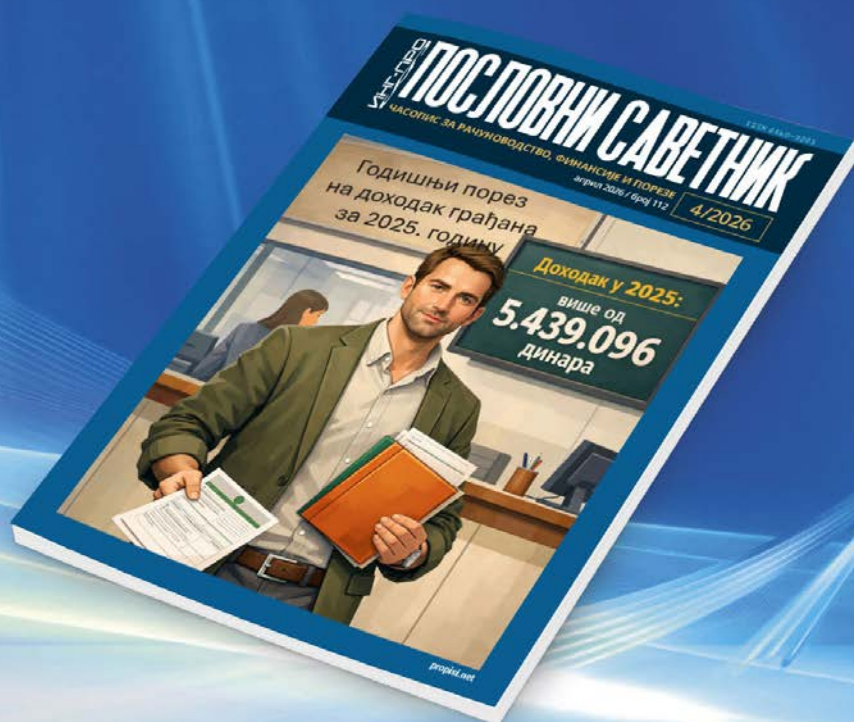
ИНГ-ПРО

ПРОПИСИ.НЕТ
ЕЛЕКТРОНСКО ПРАВНО ИЗДАЊЕ

Пословни саветник – штампани часопис: САВЕТОДАВНИ ЧАСОПИС ИЗ ОБЛАСТИ ФИНАНСИЈА

Јавне набавке и буџети

Грађанско право

Кривично право

Управно право

Привредно право

Радно право

Унакрсни поглед